

gastspreekster Kombi onderzoekt haar motieven, ervaringen en achtergrond (ouders NSB)

Bijeenkomst Kamp Vught 21 mei 2005:

Het vertellen van het levensverhaal aan jongeren.

Waarom ik mijn verhaal vertel.

Toen mij gevraagd werd om vandaag aan u iets te vertellen over mijn motivatie om gastdocente te zijn hoefde ik niet lang na te denken, onmiddellijk zei ik: “ja hoor, dat is goed!”

Later toen ik een start ging maken met de voorbereiding werd het moeilijker.

Wat was het nou precies dat mij deed besluiten ja te zeggen op de vraag: “wil je gastdocent zijn, wil je kinderen/jongeren iets vertellen over je ervaringen met de oorlog?”.

Ik kreeg het maar moeilijk helder.

Wat was mijn drive? Was het de behoefte om mijn verhaal te vertellen? Was het, om iets te doen met het gevoel dat ik nog altijd een beetje heb, kind van een NSB’er, je moet iets goed maken. Ben ik daar dan toch nog niet overheen? Ik kan en hoef toch niet meer iets goed te maken? Toch zei ik ja op de vraag: “wil je gastdocent zijn?”. Wat was het dan? Teruggaand naar het moment van de vraag weet ik het ineens:

‘het is de intense behoefte om duidelijk te maken hoe verschrikkelijk oorlog is en hoe lang en hevig mensen kunnen lijden - niet alleen tijdens, maar ook na de oorlog. Hoe lang pijn, verdriet, gemis, angst en leed in gezinnen, in families, in de maatschappij kunnen doorwerken en hoe verwoestend dat is voor menselijke relaties en verhoudingen en voor menselijke groei’.

Hoe je dit aan kinderen duidelijk maakt? Ja, misschien is dat het toch wel, je gebruikt je eigen levensverhaal als illustratie om duidelijk te maken wat mensen elkaar aan kunnen doen.

Je laat zien dat oorlog niet een spannend jongensboek is met schieten en geweld, met helden die aan het front of in het verzet spannende dingen deden. Je vertelt dat oorlog betekent dat je vader wordt weggehaald en nooit meer terugkomt. Dat mensen worden doodgemaakt omdat ze tot een bepaalde groep horen. Dat je niemand kunt vertrouwen. Dat kinderen uit je schoolklas of uit je straat zomaar ineens verdwenen zijn en dat je niet weet waar ze zijn en dat je ze nooit terugziet. Dat je ineens niet meer met je liefste vriendinnetje mag spelen omdat haar vader NSB’er is. Je ziet dat ze heel verdrietig is en jullie begrijpen geen van beiden waar het over gaat. Of dat jouw vader NSB’er is en iedereen haat je, dat voel je. Maar je begrijpt niet waarom. Dat er “geheimen” zijn, veel dingen waar je niet over mag praten en dat dit je heel eenzaam kan maken. Je kunt vertellen dat er heel veel angstige dingen gebeuren, dingen die je niet begrijpt. Ik vind wel dat je heel precies moet afwegen hoever je gaat in het vertellen van verschrikkingen, aan de ene kant wil je iets duidelijk maken, maar je moet er voor waken dat kinderen in angst raken. In essentie:

‘je kunt aan de hand van je eigen verhaal doorgeven hoe oordelen en vooroordelen er voor zorgen dat mensen in oorlog blijven met zichzelf en met elkaar, al lang nadat het “vrede” is geworden’.

Ja, al deze overwegingen deden mij besluiten dat het geven van gastlessen een mogelijkheid zou bieden om een heel klein steentje bij te dragen aan een betere wereld.

De Kombi-gedachte staat bij het geven van een gastles voor mij voorop.

Ik begin mijn verhaal met een foto van een gelukkig gezin vlak voor het uitbreken van de oorlog. Dan vertel ik dat door de oorlog dat gezin uit elkaar is gevallen en dat het nooit meer zo geworden is als het vroeger was. Dat er in ons gezin en in onze harten een soort, ik noem dat voor de kinderen, “binnen-oorlog” was ontstaan. Dat ik angstig was, maar ook boos omdat ik niet begreep waarom mensen ons zo haatten. Dat ik jaloers was op het meisje in de mooie witte jurk, dochter van een verzetsheld, die na de oorlog een straatnaambord onthulde van een straat die naar haar vader was genoemd die in het verzet was gesneuveld. Dat ik voelde dat ze ons haatte, omdat mijn vader zo’n vuile NSB’er was en dat ik haar eigenlijk ook haatte, omdat zij er bij hoorde en ik niet. En hoe ik later toen ik ouder was, bij Kombi net zo’n meisje van toen leerde kennen, dochter van een verzetsheld, en dat wij elkaar onze verhalen konden vertellen, niet meer bang voor elkaar hoefden te zijn en elkaar konden troosten in ons verdriet over onze verloren vaders. En hoe ik door te praten met andere kinderen van de oorlog en door te proberen elkaar te begrijpen en niet te veroordelen, vrede kon sluiten met mezelf en met de anderen.

Ik vlecht wel wat oorlogservaringen door het verhaal over hongertochten, vallende bommen, schuilkelders, nooddachels etc. maar het is geen avonturenstory over hoe spannend het allemaal was. Ik besef dat er iets van die verhalen in moet zitten, maar die verhalen zijn voor mij middel, geen doel.

En helpt het dan? Heeft het nut?

Ik heb een goed gevoel over de lessen die ik tot nu toe gaf. Een leerling vroeg mij: en hoe zou u over uw vader denken (die NSB’er was) als de Duitsers de oorlog hadden gewonnen?

Er ontstond een heel intense discussie, over goed en fout, over het alert zijn op “foute ideeën”, over het niet domweg groepen mensen veroordelen omdat anderen zeggen dat die groep niet deugt, en over de mogelijkheid om keuzes te maken. Terwijl dit gesprek ontstond dacht ik: ‘ja, het werkt dus, dit is waar het om gaat; en als een paar kinderen de boodschap onthouden dan is dat winst’.

Ik probeer altijd de les te eindigen met (een gedeelte van) het gedicht over laarzen:

“Het is niet dat ene krankzinnige brein dat de ellende veroorzaakt, maar de laarzen die volgen”.

Dat is dus waarom ik het doe:

proberen kinderen bewust te maken van het feit dat iedereen verantwoordelijk is en dat je een keuze kunt maken en niet domweg met de laarzen moet meelopen - dat vrede begint bij jezelf.

Tineke van Hal